

Sygn. akt III PK 27/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący)
SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)
SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa A. Z.
przeciwko Urzędowi Gminy w J.
o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 28 października 2016 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K., pozostawiając temu
Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 marca 2016 r. Sąd Rejonowy w K. oddalił powództwo A. Z. w sprawie przywrócenia do pracy w pozwanym Urzędzie Gminy w J. na

dotychczasowym stanowisku radcy prawnego i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 120 zł z tytułu kosztów procesu.

W sprawie ustalono, że pismem z dnia 17 marca 2015 r. pracodawca (Urząd Gminy w J.) wypowiedział A.Z. umowę o pracę. Jako przyczynę uzasadniającą wypowiedzenie podał zmiany organizacyjne Urzędu Gminy w J. – likwidację stanowiska. Przed wspomnianą zmianą w strukturze Urzędu istniało Biuro ds. obsługi prawnej, gdzie równolegle funkcjonowały dwa równorzędne stanowiska: radcy prawnego - koordynatora biura i stanowisko ds. obsługi prawnej. Jednocześnie, w ocenie pracodawcy, pracownicy zatrudnieni na tych stanowiskach legitymowali się równorzędnymi kwalifikacjami. Mając zamiar likwidacji jednego z równorzędnych stanowisk, burmistrz obydwóm pracownikom przedstawił propozycję rozszerzenia wymiaru zatrudnienia do 5 lub co najmniej 4 dni w tygodniu. Powód nie zgodził się na zwiększenie wymiaru zatrudnienia, a T. K. wyraził na to zgodę. Zatem, w ocenie sądu pierwszej instancji, burmistrz zwalniając z pracy powoda, dokonał wyboru w oparciu o obiektywne kryterium dyspozycyjności. Tym samym, w ocenie tego Sądu, przyczyna wypowiedzenia powodowi umowy o pracę została wskazana przez pozwanego w sposób dostatecznie konkretny.

Sąd Rejonowy stwierdził również, że organizacja pracy jest wyłączną domeną pracodawcy, a Sąd nie ma uprawnień do oceny czy zmiana organizacyjna polegająca na powierzeniu obsługi prawnej Urzędu tylko jednemu pracownikowi jest słuszna czy też nie. Ponadto, zdaniem Sądu pierwszej instancji, pracodawcy nie obowiązywał wymóg wskazania w oświadczeniu o wypowiedzeniu umowy o pracę kryteriów doboru pracowników do zwolnienia, gdyż kryterium zastosowane przez pozwanego (dyspozycyjność), było powodowi znane.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 28 października 2016 r. uwzględnił apelację powoda i zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w K. z dnia 22 marca 2016 r. w ten sposób, że przywrócił A.Z. do pracy w Urzędzie Gminy w J. na dotychczasowych warunkach pracy i płacy oraz zasądził od strony pozwanej kwotę 30 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy nie podzielił ustaleń Sądu Rejonowego odnośnie do wiedzy powoda o przyjętym kryterium wyboru jego osoby do zwolnienia, stwierdzając, że

warunek konkretności wypowiedzenia jest spełniony wtedy, gdy zwalniany pracownik dokładnie wie, dlaczego stracił pracę. Sam fakt proponowania pracownikom Biura Obsługi Prawnej zmiany wymiaru czasu pracy nie jest wystarczający do przyjęcia, że powód wiedział o przyczynie wypowiedzenia. Sąd Okręgowy przystępując do oceny prawnej tak ustalonych zdarzeń, zauważył że w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę z powodu likwidacji jednego z analogicznych stanowisk pracy powinna być wskazana przyczyna wyboru pracownika do zwolnienia (kryterium doboru), chyba że jest ona oczywista lub znana pracownikowi. Z tego względu doszło do naruszenia art. 30 § 4 k.p., powodując zasadność roszczenia o przywrócenie do pracy na poprzednich warunkach, na podstawie art. 45 § 1 k.p.

Od wyroku Sądu Okręgowego skargę kasacyjną wywiodła strona pozwana zaskarżając go w całości, wskazując na naruszenie:

1) przepisów postępowania, a mianowicie:

- art. 382 k.p.c. przez pominięcie materiału dowodowego zebranego w toku postępowania, w szczególności przez nieuwzględnienie zeznań świadków: [...] oraz zeznań pozwanego, którzy zeznali, że przyczyna wypowiedzenia była znana powodowi przed otrzymaniem wypowiedzenia umowy o pracę, dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, w tym wypowiedzenia umowy o pracę, jak również przez nieprzeprowadzenie przez Sąd Okręgowy własnego postępowania dowodowego celem ustalenia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia;

- art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. przez niepełne uzasadnienie wyroku, całkowicie uniemożliwiające dokonanie oceny toku wyводу Sądu Okręgowego, który doprowadził do wydania zaskarżonego orzeczenia; brak wyczerpujących ustaleń i nieuwzględnienie części materiału dowodowego oraz wydanie orzeczenia z pominięciem wyników postępowania dowodowego Sądu pierwszej instancji; brak odniesienia się do okoliczności dotyczących zastosowania art. 45 § 1 k.p., także brak wszechstronnego rozważenia zebranego materiału dowodowego, co doprowadziło do uznania przez Sąd Okręgowy, że rozwiązanie z powodem umowy o pracę za wypowiedzeniem było niezasadne, bowiem w wypowiedzeniu nie sprecyzowano w sposób dokładny i wyczerpujący przyczyny wypowiedzenia.

2) przepisów prawa materialnego, mianowicie:

- art. 45 § 1 k.p. przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przywróceniu powoda do pracy z uwagi na „brak sprecyzowania, przyczyny wypowiedzenia w sposób dokładnie informujący powoda, dlaczego stracił pracę”, bowiem Sąd drugiej instancji zastosował go do nie w pełni ustalonego stanu faktycznego;

- art. 30 § 4 k.p. przez jego niewłaściwe zastosowanie, i uznanie, że we wręczonym powodowi wypowiedzeniu umowy o pracę brak było sprecyzowania przyczyny wypowiedzenia w sposób dokładnie informujący dlaczego stracił pracę.

Mając na uwadze powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K., ewentualnie o uchylenie wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów dotychczasowego postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się trafna, co obliguje do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w K. Zgodnie z art. 398³ § 1 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej może być naruszenie prawa materialnego (pkt 1) lub przepisów postępowania (pkt 2). Jednak w tym drugim przypadku zarzuty skargi kasacyjnej są skuteczne, jeżeli uchybienie przepisom postępowania mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, a w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozwagę jedynie nieważność postępowania. Granice podstaw kasacyjnych wyznaczone są przez sposób ujęcia przytoczonych w skardze kasacyjnej przepisów prawa, których naruszenie zarzuca się zaskarżonemu wyrokowi, oraz ich uzasadnienia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Biorąc pod uwagę ustalony w sprawie stan faktyczny, trafny jest zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Na wstępie przypomnieć należy, że sposób sporządzenia uzasadnienia przez sąd drugiej instancji jest odmienny od mechanizmu, jakim posługuje się sąd pierwszej instancji, nawet wówczas, gdy sąd okręgowy orzeka reformatoryjnie. W każdym przypadku jasny i jednoznaczny winien być stan faktyczny sprawy, a następnie sąd powinien wyjaśnić podstawę prawną swego rozstrzygnięcia. Konstrukcja ta nie ulega zmianie w sytuacji, gdy strona przegrywa spór w pierwszej instancji, a wygrywa sprawę przed sądem drugiej instancji. Uzasadnienie sądu odwoławczego musi wyjaśnić podstawy, które przechyliły wagę na rzecz strony apelującej. W szczególności przejrzyste i zrozumiałe powinno być wnioskowanie pozwalające na stwierdzenie, czy o reformatoryjnym rozstrzygnięciu zadecydowały okoliczności faktyczne, a jeżeli tak to jakie; czy też spór sprowadzał się wyłącznie do wykładni prawa materialnego.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie realizuje opisanych powyżej przesłanek. Nie może ująć uwadze, że Sąd Okręgowy, rozpoznając sprawę (a nie tylko apelację) może dokonać odmiennej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a ponowienie (uzupełnienie) postępowania dowodowego nie jest warunkiem *sine qua non* reformatoryjnego rozstrzygnięcia. Przedmiotowe uprawnienie wyjaśnia uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 (OSNC 1999 nr 7-8, poz. 124), zgodnie z którą sąd drugiej instancji może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania wyroku sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania. Jeżeli zatem sąd drugiej instancji po rozpoznaniu sprawy akceptuje w całości lub w określonym zakresie ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, może ograniczyć się do stwierdzenia, że przyjmuje je jako własne, w wyniku czego stają się one także ustaleniami sądu odwoławczego. Takie jest minimalne wymaganie prawidłowego zastosowania art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2016 r., IV CSK 702/15, LEX nr 2109483). Zdaniem Sądu Najwyższego, w przedmiotowej sprawie uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego nie spełnia podstawowego wymogu. Sąd drugiej instancji prawidłowo podzielił je na dwie części, to jest historyczną (sprawozdawczą) i merytoryczną. W pierwszej,

przedstawił stanowisko Sądu pierwszej instancji i żądania powoda, w drugiej, odniósł się do podniesionych w apelacji nieprawidłowości. Dokonana analiza uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji pozwala przyjąć, że Sąd ten podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji. Natomiast brak jest jednak jednoznacznego stwierdzenia, że przyjmuje je jako własne, w wyniku czego stają się one także ustaleniami Sądu odwoławczego. Co więcej, Sąd Okręgowy stwierdził, że o reformatoryjnym rozstrzygnięciu zadecydowały zarzuty dotyczące błędnego ustalenia stanu faktycznego. Nawet przy założeniu, że art. 328 § 2 k.p.c. wprowadza odformalizowany model uzasadnienia wyroku sądowego, to niezbędnym jest, aby zawierało ono podstawowe dane, to jest, podstawę faktyczną rozstrzygnięcia (w tym zakresie konieczne jest podanie faktów i wskazanie dowodów za nimi przemawiających, jak również określenie przyczyn, dla których inne dowody zostały uznane za niemiarodajne). Nadto powinien zawierać wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2017 r., III UK 249/16, LEX nr 2428766). Jest to o tyle istotne, co było podkreślone we wstępnej części rozważań, że w analizowanej sprawie, Sąd odwoławczy bez ponowienia (uzupełnienia) postępowania dowodowego nie podzielił oceny prawnej dokonanej przez Sąd Rejonowy, uchylając się jednocześnie od opisu sposobu oceny dowodów. Zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym nie można jednak uzasadniać przez nawiązywanie do treści art. 233 § 1 k.p.c., dotyczącego kwestii oceny dowodów przez Sądy *a meriti*.

Odnosząc się do kolejnej ze wskazanych podstaw kasacyjnych, należy podkreślić, że zakres kontroli uchybień procesowych jest ograniczony art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest bowiem związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, a w postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów. Z tego względu ocena wskazanego naruszenia (art. 382 k.p.c.) nie może przebiegać w płaszczyźnie wadliwej dokonanej oceny materiału dowodowego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego art. 382 k.p.c. ma charakter ogólnej dyrektywy określającej istotę postępowania apelacyjnego jako kontynuację merytorycznego rozpoznania sprawy i może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej wówczas, gdy

skarżący powiąże go z tymi przepisami normującymi postępowanie rozpoznawcze, którym sąd drugiej instancji uchybił (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 stycznia 1999 r., II CKN102/98, LEX nr 50665 i z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 263/04, LEX nr 520044). W rezultacie nie doszło do uchybienia art. 382 k.p.c.

W kwestii naruszenia przepisów prawa materialnego, wymienionych w pkt 2 skargi, zgodnie z art. 30 § 4 k.p. w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony lub o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia powinna być wskazana przyczyna uzasadniająca wypowiedzenie lub rozwiązanie umowy. W razie ustalenia, że wypowiedzenie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony jest nieuzasadnione lub narusza przepisy o wypowiedaniu umów o pracę, sąd pracy - stosownie do żądania pracownika - orzeka o bezskuteczności wypowiedzenia, a jeżeli umowa uległa już rozwiązaniu - o przywróceniu pracownika do pracy na poprzednich warunkach albo o odszkodowaniu (art. 45 § 1 k.p.). W niniejszej sprawie w dniu 17 marca 2015 r. pracodawca (Urząd Gminy w J.) wypowiedział A.Z. umowę o pracę, a jako przyczynę uzasadniającą wypowiedzenie podano zmiany organizacyjne Urzędu Gminy w J. – likwidację stanowiska.

Ma rację pozwany, zarzucając w skardze kasacyjnej naruszenie art. 30 § 4 k.p. przez uznanie, że pozwany we wręczonym powodowi wypowiedzeniu umowy o pracę nie wystarczająco dokładnie wskazał przyczyny tego wypowiedzenia, a także naruszenie art. 45 § 1 przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przywróceniu powoda do pracy z uwagi na brak sprecyzowania przyczyny wypowiedzenia.

Spór w sprawie dotyczył oceny, czy wskazana w wypowiedzeniu przyczyna (jako jedyna) obejmująca likwidację stanowiska radcy prawnego – koordynatora biura w Biurze ds. obsługi prawnej w Urzędzie Gminy w J. była wystarczająca do uznania, że wypowiedzenie jest uzasadnione w świetle art. 30 § 4 k.p. Podniesiony przez powoda w apelacji zarzut naruszenia przepisu art. 10 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1474), uwzględniony przez Sąd Okręgowy, wskazywał na brak określenia przez pozwanego kryteriów doboru pracownika do zwolnienia. Natomiast istotne jest, że

Sądy *a meriti* przyjęły, że dwa funkcjonujące w Biurze ds. obsługi prawnej w Urzędzie Gminy w J. stanowiska są wobec siebie równorzędne, mimo odrębnych nazw.

Mając powyższe na uwadze, należy podkreślić, że w orzecznictwie wyrażany jest jednolicie pogląd, że w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony z powodu likwidacji jednego z analogicznych stanowisk pracy powinna być wskazana (na podstawie art. 30 § 4 k.p.) także przyczyna wyboru pracownika do zwolnienia z pracy (kryteria doboru), chyba że jest ona oczywista lub znana pracownikowi (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 grudnia 2015 r., I PK 8/15, LEX nr 1932210, z dnia 19 stycznia 2016 r., I PK 72/15, LEX nr 2005653, z dnia 2 marca 2016 r., III PK 76/15, LEX nr 2019617 i z dnia 23 czerwca 2016 r., II PK 152/15, LEX nr 2075711).

Pracownik zwalniany w trybie indywidualnym z przyczyn, które go nie dotyczą, powinien mieć możliwość dokonania oceny dokonanego mu wypowiedzenia, także w zakresie zastosowanych kryteriów doboru do zwolnienia. Przyczyna wypowiedzenia powinna być tak sformułowana, aby pracownik wiedział i rozumiał, z jakiego powodu pracodawca dokonuje wypowiedzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2015 r., I PK 93/15, LEX nr 1938283). Obowiązek pracodawcy, o którym mowa w art. 30 § 4 k.p. (w związku z art. 45 § 1 k.p.), wynika z tego, że ewentualne pozbawienie pracownika możliwości dokonania oceny w zakresie, czy zastosowane względem niego kryteria doboru do zwolnienia były słuszne i właściwe, „wymuszałyby” na pracowniku wszczęcie procesu sądowego w celu poznania konkretnej i rzeczywistej przyczyny, która uzasadniała wypowiedzenie umowy o pracę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2016 r., III PK 76/15, LEX nr 2019617). W niniejszej sprawie oświadczenie pracodawcy nie zawiera kryteriów doboru pracownika do wypowiedzenia, zaś z ustalonego przez Sąd pierwszej instancji stanu faktycznego wynika, że powód został poinformowany przez pozwanego o przyczynach uzasadniających wypowiedzenie, w oparciu o kryterium dyspozycyjności, pomimo że nie zostało ono włączone do treści samego wypowiedzenia. Sąd odwoławczy zaś, mimo dokonania w tym zakresie odmiennej oceny dowodów i dokonania jednocześnie nowej oceny stanu faktycznego nie wyjaśnił szczegółowo motywów tej zmiany.

W sytuacji zatem, w której rozwiązanie umowy o pracę dotyczy pracownika wybranego przez pracodawcę spośród dwóch osób zatrudnionych na równorzędnych stanowiskach pracy, a przyczyną tego wypowiedzenia są nie tylko zmiany organizacyjne czy redukcja etatów, ale także określona kryteriami doboru do zwolnienia sytuacja danego pracownika, to pracodawca nie narusza przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę za wypowiedzeniem - w zakresie sposobu określenia przyczyny wypowiedzenia (art. 30 § 4 k.p.) - wówczas, gdy pracownik jest świadomy tego, z jakich powodów pracodawca zdecydował się na zakończenie z nim współpracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2015 r., I PK 8/15, LEX nr 1932210). Powyższe twierdzenie należy zestawić z ustalonym stanem faktycznym w przedmiotowej sprawie. Mając na uwadze sposób organizacji sprawowania obsługi prawnej przez Biuro, pracodawca złożył każdemu z zatrudnionych pracowników propozycję dotyczącą zmiany wymiaru czasu pracy. Dopiero wobec stanowczej odmowy jej przyjęcia przez powoda, pracodawca zdecydował się na rozwiązanie z nim stosunku pracy, na mocy oświadczenia o wypowiedzeniu. Nie można zatem twierdzić, że pracownik nie był świadomy, że niewyrażenie przez niego zgody na pracę w pełnym wymiarze czasu pracy, a tym samym przypisywany mu w tym zakresie brak dyspozycyjności, stanowiło pierwotną przyczynę wypowiedzenia, zwłaszcza gdy uwzględni się właściwości podmiotowe pracownika, które same w sobie pozwalają ocenić i uczynić klarowną podstawę zmierzającą do ustania zatrudnienia.

Podsumowując, propozycja złożona pracownikom Biura obsługi prawnej zmiany wymiaru czasu pracy, odmowa przyjęcia tej propozycji przez powoda, a akceptacja i przyjęcie tejże przez drugiego pracownika prowadzi do wskazania kryterium doboru, jako uzupełnienia ogólnie określonej przyczyny rozwiązania stosunku pracy w postaci zmian organizacyjnych implikujących zmniejszenie stanu zatrudnienia oraz uwidacznia cały kontekst sytuacyjny w jakim doszło do zwolnienia A.Z.. Pracownik mógł zatem zorientować się, dlaczego to jemu złożono tej treści oświadczenie woli.

Z tych przyczyn, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzeczono jak wyżej. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

